

ÚJRATERVEZÉS –
FOGYASZTÓI SZABÁLYOZÁSI MODELLEK,
DIGITALIZÁCIÓ, ADATVÉDELEM

Szerkesztette:
SZIKORA VERONIKA – ÁRVA ZSUZSANNA

A Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Karának kiadványa

Felelős kiadó:

SZIKORA VERONIKA

dékan

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Szerkesztette:

SZIKORA VERONIKA – ÁRVA ZSUZSANNA

A szövegek korrektúráját

TÖRÖK ÉVA

végezte.

A tanulmányokat lektorálták:

PROF. DR. BENCZE MÁTYÁS

egyetemi tanár, tudományos és stratégiai dékánhelyettes

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Jogelméleti és Jogszociológiai Tanszék

PROF. DR. CSÉCSY GYÖRGY

egyetemi tanár

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

ISBN 978-963-490-079-5

Készült a Főnix Média nyomdaüzemében.

Debrecen, 2019

ÚJRATERVEZÉS –
FOGYASZTÓI SZABÁLYOZÁSI MODELLEK,
DIGITALIZÁCIÓ, ADATVÉDELEM

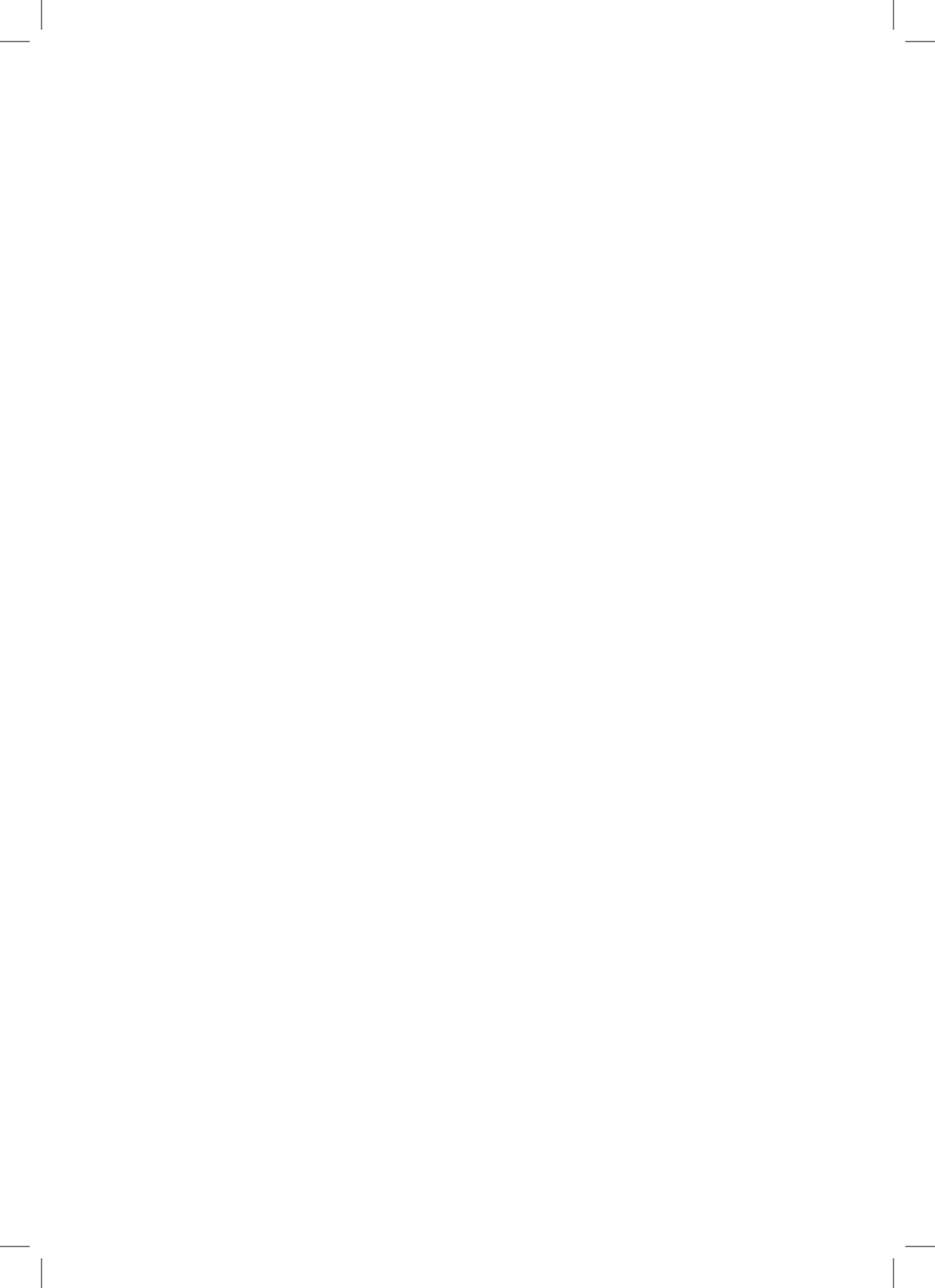
Szerkesztette:
SZIKORA VERONIKA – ÁRVA ZSUZSANNA

A TANULMÁNYKÖTET
AZ IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
JOGÁSKÉPZÉS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSÉT
CÉLZÓ PROGRAMJAI KERETÉBEN VALÓSULT MEG.

© 2019, A SZERZŐK

TARTALOMJEGYZÉK

SZIKORA VERONIKA – ÁRVA ZSUZSANNA ELŐSZÓ	7
FÉZER TAMÁS – ZOVÁNYI NIKOLETT DIGITÁLIS KÉNYELEM KONTRA A FOGYASZTÓK ADATAINAK BIZTONSÁGA	11
AGÓCS-KISS JÁNOS ADATVÉDELMI KIHÍVÁSOK ÉS SZEMÉLYI SZÁMÍTÓGÉPEK	39
HAJNAL ZSOLT – BIHARI ERIKA A FOGYASZTÓI KOLLEKTÍV ÉRDEKVÉDELEM ÚJ IRÁNYAI AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON	49
SIMON RITA AZ ELTÉRŐ FOGYASZTÓI MODELLEK HASZNÁLATA A JOGALKALMAZÁSBAN – A GYENGÉBB FÉL MINT FOGYASZTÓI MODELLEK A PÉNZÜGYI SZERZŐDÉSEKKEL KAPCSOLATOS JOGVITÁKNÁL AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG, ILLETVE A CSEH ÉS MAGYAR BÍRÓSÁGOK GYAKORLATÁBAN	73
ZAVODNYIK JÓZSEF A GYERMEKKORÚ FOGYASZTÓK SZEMÉLYES ADATAINAK VÉDELME	103
TÓTH FANNI A FOGYASZTÓ SZEMÉLYES ADATAI ÉRTÉKÉNEK JELENTŐSÉGE	157
VARGA NELLI A BELÁTÁSI KÉPESSÉGGEL NEM VAGY RÉSZBEN RENDELKEZŐ SZEMÉLYEK FOGYASZTÓI POZÍCIÓBAN	177
NYILAS ANNA – PRIBULA LÁSZLÓ A „GYENGÉBB FÉL” VÉDELME AZ ÚJ POLGÁRI PERRENDTARTÁSBAN	197
ZÁKÁNY JUDIT A BÉKÉLTETŐ TESTÜLETI ELJÁRÁS LEHETŐSÉGEI AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÁSOKKAL KAPCSOLATOS JOGVITÁKBAN	231

ELŐSZÓ

Az Igazságügyi Minisztérium 2015. november 26-án mutatta be a „Jogászképzés színvonalának emelését célzó programokat”, amelynek keretében 2018-ban immár harmadik alkalommal nyílt arra lehetőség, hogy a hazai jogi karok, közte a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara az Igazságügyi Minisztérium által támogatott kutatásokat valósítsa meg.

2017 nyarán a kutatás- és oktatásfejlesztési támogatások kapcsán új fejezet nyílt, ugyanis a 2016-ban folytatott, jórészt egyéni és egymástól is különböző, sok esetben kevés kapcsolódási pontot tartalmazó téma vizsgálata után, valamennyi jogi kar olyan komplex kutatási témák feldolgozásába kezdett, amely lehetőséget nyújtott egy-egy témakör többirányú megközelítésre, a kutatók széles körének a bevonásával. A Debreceni Egyetem esetében ezt a fő témakört a fogyasztóvédelem jelentette, amelyet egyrészt az indokolt, hogy a kar már több éve aktívan részt vett fogyasztóvédelmi kutatásokban, másrészt a fogyasztóvédelem, mint jogágakon átívelő terület, lehetőséget ad az egyes aspektusok több jogágot is érintő megvizsgálására. Az Igazságügyi Minisztérium támogatása segítségével a korábbi fogyasztóvédelmi kutatásokat aktív műhellyé tudtuk fejleszteni, amelynek keretében intenzív együttműködés jöhetett létre a benne tevékenykedő és az ahhoz kapcsolódó oktatók, PhD-hallgatók és kutatók között.

A 2017-es év után, a jelen kötet alapjául szolgáló 2018-as évben szintén a fogyasztóvédelem témakörében, annak a legújabb dimenzióit vizsgáltuk, amely kutatás a korábbi eredmények alapul vételével és egyes aktuális kérdések megvizsgálásával folytatódott. A 2018. április 1. és 2019. február 28. között zajló kutatás keretében három workshopot és egy zárókonferenciát is szerveztünk, nemzetközi részvétellel. A konferencián a kar több oktatója és kutatója mellett a Cseh Tudományos Akadémia képviselője is előadott, ezzel is megnyitva az utat egy esetleges későbbi nemzetközi összehasonlítás előtt.

A kutatások során olyan, a fogyasztóvédelem aktuális kérdéseit érintő témakörök megvizsgálására nyílt lehetőség, mint *„A fogyasztói jogok védelme a legújabb technológiai vívmányokat hasznosító fogyasztási cikkek használatában”* (alprogram vezetője: Fézer Tamás), *„A hatékony fogyasztói jogérvényesítés új kihívásai a megváltozott társadalmi és piaci környezetben”* (alprogram vezetője: Hajnal Zsolt), *„A belátási képességgel nem vagy részben rendelkező személyek fogyasztói pozícióban”* (alprogram vezetője: Szikora Veronika), *„A jogalkotás eszközei a fogyasztók védelmére”* (alprogram vezetője: Pribula László), *„Pénzügyi fogyasztóvédelem és pénzügyi felügyelet viszonya”* (alprogram vezetője: Horváth M. Tamás), *„Környezetvédelmi közszolgáltatások fogyasztóvédelmi problémái, különös tekintettel a hulladékgazdálkodásra”* (alprogram vezetője: Fodor László), *„Az új közigazgatási eljárás hatása a fogyasztóvédelmi hatósági jogalkalmazásra”* (alprogram vezetője: Árva Zsuzsanna), *„Kellékszavatossági elvek a modern kort megelőző magyar jogban (16-19. század)”* (alprogram vezetője: Szabó Béla), *„A fogyasztói státusz megjelenése az aktuális munkajogi folyamatok között”* (alprogram vezetője: Nádás György). A könyv a fenti kutatócsoportok eredményeit, témacsoportokba rendezve mutatja be.

Az alprogramok egymásra épülve tematikus és koherens rendszerben járták körül többirányú megközelítést alkalmazva a fogyasztóvédelem aktuális polgári jogi, kereskedelmi jogi, peres jogérvényesítést érintő, valamint közigazgatási és munkajogi kérdéseit, amely mellett egy új, eddig nem vizsgált jogtörténeti aspektus is feltárult.

A kutatás eredményeit az oktatásban is hasznosítottuk. 2018 őszén megindítottuk a Debreceni Egyetem által 2017-ben országosan elsőként létesített fogyasztóvédelmi szakjogász képzés első évfolyamát. Az első évében pilot jelleggel indult meg az oktatás nagy szakmai tapasztalattal rendelkező hallgatók részvételével. Ez lehetőséget nyújtott arra, hogy a szakjogász képzésben érdemi visszajelzéseket kapjunk az oktatás továbbfejlesztésére, és a tapasztalatok képzésbe integrálása után tervezzük annak megnyitását más gyakorló szakemberek előtt, ezáltal is a képzés szolgálatába állítva a különböző jogágakban tevékenykedő szakemberek gyakorlati és oktatásfejlesztési tapasztalatait. A képzés iránt eddig is jelentős érdeklődés volt, amely miatt reményeink szerint 2019/2020-as tanévben nagyobb számú résztvevőt vonhatunk be hallgatóként, ezzel is lehetőséget kapva arra, hogy a kutatási eredmények nagyobb arányban eljussanak a jogalkalmazókhoz és beépüljenek a joggyakorlatba. Figyelemmel arra, hogy a fogyasztóvédelmi szakjogász képzést a Debreceni Egyetem létesítette, így a jelenlegi szabályok esetén, amennyiben más hazai jogi kar is indítani kívánja a képzést, a Debreceni Egyetem által kidolgozott képzési és kimeneti követelményeket kell követnie, így ezen felelősség tudatában különösen fontosnak érezzük azt, hogy egy olyan stabil szakmai és tudományos alapokkal bíró képzést honosítsunk meg, amely valóban hozzájárulhat a jogászképzés szakmai színvonalának az emeléséhez.

A kutatás eddig elért eredményeit emellett más oktatási területeken is hasznosítjuk, különös tekintettel a fogyasztóvédelmi témájú tantárgyakra, ahol a tananyagba és tematikába integrálva is megjelennek a program által feltárt új területek.

A kutatás eredményeiktől összegző tanulmányok két tematikus könyvben jelennek meg:

Újratervezés – fogyasztói szabályozási modellek, digitalizáció, adatvédelem
A fogyasztóvédelmi jogról másképpen – előképek, közjogi és munkajogi vetületek

A kötetek a fogyasztóvédelmi zárókonferencián is bemutatott egyes kutatási eredményeket tartalmazzák, amelyek hangsúlyozottan csak az adott témakörökben folytatott vizsgálatokat tükrözik, azonban korántsem jelentik

a fogyasztóvédelmi komplex kutatás lezárását. Meggyőződésünk szerint a fogyasztóvédelem fiatal és jogágakon átívelő, folyamatosan formálódó, egyre szerteágazóbb terület. Önálló jogággá válását segíthetik elő az olyan kutatások, amelyek minél több szegmensét, annak történeti gyökereit és más jogágakhoz való kapcsolódási pontjait tárják fel, és amelyet a jövőben kiegészíthet egyes problémakörök nemzetközi összehasonlító vizsgálata is.

SZIKORA VERONIKA
dékán

ÁRVA ZSUZSANNA
dékánhelyettes, IM-kapcsolattartó

HAJNAL ZSOLT

egyetemi adjunktus

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

BIHARI ERIKA

PhD-hallgató

Debreceni Egyetem

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A FOGYASZTÓI KOLLEKTÍV ÉRDEKVÉDELEM ÚJ IRÁNYAI AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON*

BEVEZETŐ GONDOLATOK

A fogyasztók kollektív jogainak érvényesítésével kapcsolatos anyagi és eljárási szabályokkal a belső jog és jogalkotás, valamint a közösségi jog és jogalkotás is időről időre foglalkozik. Az Európai Unió (a továbbiakban: EU) jól működő belső piacának jelentős részét képezi az európai fogyasztóvédelmi politika, amelynek alapvető célkitűzése a kiszolgáltatott fogyasztók helyzetének erősítése, a szabadságon, a biztonságon, a jog

---

* A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

érvényesülésén alapuló magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása. A hatékony fogyasztóvédelem elengedhetetlen egy jól működő európai piac megteremtéséhez.

A „Szelfigeneráció” és a „Facebook-társadalom” korában egyre népszerűbb az e-kereskedelem, hiszen már otthonról egy kattintással, applikációk segítségével, szinte bármilyen terméket megvásárolhatnak a fogyasztók. A gazdaság fellendülése, a technika rohamos fejlődése, a tömeges internetes vásárlások olyan helyzeteket eredményeznek, amelyekben a vállalkozások uniós jog által biztosított jogokat sértő, jogellenes, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlata egyidejűleg okoz károkat fogyasztók széles körének. Így a jogsértéssel érintett személyek indokoltan léphetnek fel akár egyénileg, akár kollektíven e gyakorlatok megszüntetése érdekében vagy kártérítés követelése iránt.

A tisztességtelen általános szerződési feltételek a fogyasztói szerződésekben, a légitársaságok jogsértő gyakorlatai, a gazdasági válság generálta devizahiteles problémák élénken élnek az emlékezetünkben, amelyek közérdekű fellépéseket, csoportos kereseteket eredményeztek. Az elmúlt évek károsító magatartásai révén állandóan középpontba kerültek azok az igényérvényesítési mechanizmusok, amelyek a fogyasztók széles rétegeinek érdekeit képesek megjeleníteni egy eljárásban.¹

Az Európai Unió Bizottsága (a továbbiakban: Bizottság) szerint a fogyasztói jogok nagyon nagyszámú fogyasztót érintő megsértése torzulást okozhat a piacokon, ezért a jogalkotóknak a tömeges követeléses ügyek megoldására összpontosítani kell. Az EU egész területén a tagállamoknak és az Uniónak is olyan kollektív védelmi rendszert kell kiépítenie, mely alkalmas lehet arra, hogy a fogyasztóknak, mint gyengébb félnek hatékony igényérvényesítési lehetőségeket nyújtson.²

1 Hajnal Zsolt – Jagusztin Tamás – Joó Imre – Osztoivits András: Kollektív fogyasztói jogérvényesítés, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete, Debrecen (2012) 9.

2 Zöld Könyv a kollektív fogyasztói jogorvoslatokról, Európai Unió Bizottsága, COM (2008) 794, 2008. 4.

A kutatás alapvető célja a kollektív jogorvoslati eljárások hatályos uniós szabályozásának és a kollektív fogyasztói igényérvényesítési formáknak a vizsgálata, illetve a magyarországi igényérvényesítési lehetőségek feltérképezése volt. Az elemzés fókuszába a GVH közérdekű igényperét helyeztük, lévén hogy az egyik „legkihasználatlanabb” igényérvényesítési forma jelenleg hazánkban. Ezzel összefüggésben arra a kérdésre kerestük a választ, mi lehet az oka annak, hogy a GVH nem alkalmazza ezt a perlési lehetőséget.

1. A KOLLEKTÍV JOGORVOSLATI ELJÁRÁSOK HATÁLYOS SZABÁLYAI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A Bizottság azon igényt felismerve, hogy szükség van egy „kollektív fogyasztóvédelmi rendszer” kiépítésére, alkotta meg az uniós jog által biztosított jogok megsértése tekintetében a jogsértés megszüntetésére és kártérítésre irányuló tagállami kollektív jogorvoslati mechanizmusok közös elveiről szóló 2013/396/EU Ajánlást³ (a továbbiakban: Ajánlás). A Bizottság javasolja, hogy az EU valamennyi országában vezessenek be⁴ kollektív jogorvoslati mechanizmusokat – mindezt a kölcsönösen elfogadott közös európai elvek mentén –, amelyek mind a jogsértés megszüntetésére, mind a kártérítésre irányuló jogorvoslatot lehetővé teszik, és tiszteletben tartják az Ajánlásban meghatározott alapelveket. Ezek a közös elvek az egész EU-ban alkalmazandók, a tagállamok eltérő jogi hagyományainak tiszteletben tartása mellett. A tagállamoknak olyan kollektív jogorvoslati eljárásokat kell biztosítaniuk, amelyek tisztességesek, méltányosak, gyorsak, és nem járnak olyan költségvonzattal, amely kizárná az eljárás igénybevételét.⁵ Az Ajánlás kifejezett célja, hogy megkönnyítse az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, felszámolja a jogellenes gyakorlatokat, és lehetővé tegye a károsultak kártérítéshez jutását az uniós jog által biztosított jogok megsértéséből eredő, tömeges károkozással járó helyzetekben (akár a fogyasztóvédelem, a versenyjog, a környezetvédelem és a pénzügyi szolgáltatások terén),

3 Az Európai Bizottság 2013/396/EU (2013. június 11-i) ajánlása.

4 A tagállamok az Ajánlásban meghatározott elveket a nemzeti kollektív jogorvoslati rendszerekben legkésőbb 2015. július 26-ig érvényesítik.

5 Ajánlás 1.2. pont.

miközben megfelelő eljárási biztosítékokat nyújt a visszaélésszerű perlés megelőzése érdekében.⁶

Az elmúlt években az uniós szabályozással egy időben hazai szinten is a jogalkotás középpontjába került a kollektív fogyasztói igényérvényesítés. Az e fajta igényérvényesítési lehetőségek szerteágazók Magyarországon. Lehetőség van kollektív igényérvényesítésre többek között a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.), a Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény, a továbbiakban: Ptk.), a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Jegybank tv.) a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) alapján is. Mindemelett az új Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) is kiemelt hangsúlyt fektet a kollektív igényérvényesítésre, mi sem mutatja ezt jobban, mint két újonnan bevezetett jogintézménye, a közérdekből indított per és a társult per.

A kollektív fogyasztói igényérvényesítésben érintett eljárásokat nemcsak hazánkban, hanem európai viszonylatban is jelentős hatások érik (például az Ajánlás, az amerikai class action⁷ modell stb.) és folyamatos változásokon mennek keresztül jelenleg is⁸. Az utóbbi években számos európai ország vezette be saját kollektív igényérvényesítési mechanizmusait. A legjelentősebb ilyen hatásnak talán, mindamelllett, hogy hevesen kritizálják Európában, a közel fél évszázados múltra visszatekintő, az Amerikai Egyesült Államok class action kollektív igényérvényesítés-modellje mondható. A jogintézmény koncepciója mára már számos angolszász és kontinentális jogrendszerben elterjedt. Fontos azonban megjegyezni, hogy csak egyfajta viszonyítási alapként tekintenek a class action-re a tagállamok, viszont ennek ellenére egyes jegyeit megtaláljuk a nemzeti szabályozásokban. Az EU az amerikai modelltől eltérő eljárási rendszert javasol a tagállamoknak. A nagy „ellenállás” oka

⁶ Ajánlás 1.1. pont.

⁷ A class action modell bemutatását lásd később.

⁸ Harsági Viktória: A modellválasztás dilemmái a kollektív igényérvényesítés hazai szabályozásánál, *Eljárásjogi Szemle*, 2016/1, 24.

a szakirodalom szerint abban áll, hogy az amerikai modell alkotmányos aggályokat vethet fel, leginkább a meghallgatáshoz való jog tekintetében, továbbá visszaélésekre is lehetőséget adhat.⁹ A fentiekkel ellentétben ugyanakkor számos olyan tagállam létezik, amelyik hatékony kollektív igényérvényesítési eljárással nem rendelkezik, amely mindenképpen a hatályos szabályozás felülvizsgálatát teszi szükségessé.

2. ÚJ MEGÁLLAPODÁS A FOGYASZTÓK ÉRDEKÉBEN

Alig ért véget az európai fogyasztóvédelmi szabályok – a fogyasztói jogok iránynyelvének megalkotásával záruló – felülvizsgálata, valamint a fogyasztói jogok érvényesítésének rendszerét megalkotó alternatív és online vitarendezési jogszabályok megalkotása, máris újabb kihívásokkal találta magát szembe az európai jogalkotó. A vásárlási szokásaink megváltozása, a viselkedési közgazdaságtan szempontjainak térhódítása, a digitális fejlődés, a tömeges fogyasztói érdeksérelmek elterjedése, valamint a velük szemben álló érdekérvényesítési eszközök elégtelensége újból a joganyag áttekintésére és egy komplex szemléletű javaslatcsomag kidolgozására készítette a Bizottságot. Ennek eredményeképpen 2018. április 11-én egy „Új megállapodás a fogyasztói érdekekért” című javaslatcsomagot hirdetett meg az Európai Unió jogszabály-előkészítő szerve, a Bizottság. A javaslatcsomag már sokat hangoztatott célokat tűz ismételten a zászlajára, nem kevesebbet kíván elérni, mint hogy minden európai fogyasztó teljes körűen élhessen az uniós jog alapján őt megillető jogokkal. Az „Új megállapodás” alapjául számos dolog szolgált. Húsz évvel ezelőtt az internetes kereskedelem térhódítása tette szükségessé a távollevők közötti szerződésekről szóló szabályozás, valamint az e-kereskedelemről szóló irányelv megalkotását, bár ezek a többször újra gondolt szabályok nem alkalmasak arra, hogy garanciális keretet nyújtsanak a fogyasztók azon ügyletkötéseinek, amelyeket már nem feltétlenül webshopon keresztül, hanem online piactereken bonyolítanak. Az új típusú közösségi terek megjelenése új piactereket biztosít a kereskedelmi tevékenység végzésének is, lehetővé téve a vállalkozás identitásának elhallgatását, elrejtését. A direkt jogszabályi kötelezettség

⁹ Udvary Sándor: A kollektív jogorvoslat európai szabályozásának főbb csomópontjai és folyamata, Eljárásjogi Szemle, 2013/6, 1.

hiánya, valamint az online piacterek önszabályozásának ezirányú hiányosságai miatt a vállalkozó és fogyasztó közötti szerződés gyakran rejtve marad, így a fogyasztó a fogyasztóvédelmi jog adta többletjogosultságait nem élvezheti. Az Európai Unió jogalkotójának régi adóssága, hogy a fogyasztói jogok érvényesítésére ugyanolyan módon koncentráljon, ahogyan a fogyasztói jogok megteremtésére fókuszált az elmúlt 30 évben. A feladat nehézsége talán magyarázhatja ezt a késlekedést, tekintettel arra, hogy a tagállamok rendkívül szerteágazó igényérvényesítési formáit meglehetősen nehéz egységesen kezelni és akárcsak harmonizálni azokat részletesebben, mint ahogyan egy alapvető szinten történő rendezés tenné. Az alternatív vitarendezési eljárásokkal kapcsolatban is találkozhattunk ezzel a dilemmával, amikor a tagállamokban létező több mint 750féle alternatív vitarendezési megoldás közül, - nem sértve azok tagállami tradícióit – kellett a jogalkotónak kiválogatni azonos ismérvek és alapelvek mentén azokat az eljárási formákat, amelyek megfelelő kereteket tudnak nyújtani a fogyasztói jogok bíróságon kívüli érvényesítésére. Ezt a fajta megfontolt haladást a kollektív vagy képviseleti keresetek európai szabályozásával kapcsolatban is tapasztalhattuk, az Európai Unió az ajánlások alkalmazásával kívánta elindítani a nemzeti alternatív vitarendezési formák lassú közeledését, úgy a kollektív keresetek területén is hasonló intézkedésekkel találkozhattunk a tanulmányban ismertetett Ajánlás formájában. Az ajánlás szabályozási jellegéből adódóan nem ró olyan terhet a tagállami jogalkotóra, amely egy nagymértékű változtatást, esetleg jogalkotási intézkedést tenne szükségessé. Ennek következtében több tagállam egyáltalán nem rendelkezik olyan kollektív kereseti formákkal, amelyek a tömeges fogyasztói érdekekkel szemben egy hatékony fellépést tettek volna lehetővé. Mindez egyértelműen jelezte azt, hogy a tagállamok ösztönzésére nem ez a megfelelő forma, annak érdekében, hogy egy hatékony jogérvényesítési rendszert állítsanak fel.

Az európai kollektív jogérvényesítési forma már így is bőven szolgáltatott témát a jogalkotóknak és a fogyasztóvédelmi joggal tudományosan foglalkozó szakembereknek, különös tekintettel a perlési formák eltérő sajátosságaira, az igények sokszínűségére, az ítéletek hatályára, vagy éppen a határon átnyúló jogviszonyok során alkalmazandó jog megállapításának és joghatósági szabályaira vonatkozóan. A dízelbotrány és a légitársaságok 2017. évi tömeges

járattörlései rávilágították az európai jogalkotók figyelmét arra, hogy európai uniós szabályok kijátszásával, több millió fogyasztó megtévesztésével nem lehet pusztán egyénekenként szembenézni, olyan európai eszköztárat kell megalkotni, amely lehetővé tenné, hogy európai vagy akár nemzeti szinten, de egységesen fel lehessen lépni tömeges érdeksérelemmel szemben. Az Új megállapodás javaslatcsomag részeként a Bizottság javaslatot tett egy új európai kollektív igényérvényesítési forma megalkotására (a továbbiakban: Javaslat).¹⁰

A Javaslat elsődleges célja az, hogy harmonizált formában rendelkezésre álljanak azok a kollektív jogérvényesítési formák, amelyek lehetővé teszik azt, hogy a fogyasztókat ért tömeges érdeksérelemmel szemben feljogosított szervezetek nem pusztán a jogsértés abbahagyása iránt, hanem egyéni fogyasztói igények, kártérítési igények érvényesítése érdekében is felléphessenek.

A Javaslat egyik célkitűzése az, hogy a korábbi jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló irányelv¹¹ hatályát kiterjessze oly módon, hogy az a fogyasztók kollektív érdekeinek különböző gazdasági ágazatokban, például a pénzügyi szolgáltatások ágazatában, az energia-, a távközlési, az egészségügyi és a környezetvédelmi ágazatban történő védelme szempontjából releváns egyéb horizontális és ágazatspecifikus uniós eszközökre is kiterjedjen.

A Javaslat továbbra is a korábbi irányelv azon megközelítésére épül, amely lehetővé teszi a tagállamok által kijelölt „feljogosított egységek” számára, hogy kollektív kereseteket indítsanak. A feljogosított szervezetekkel szemben azonban többletgaranciákat kell felállítani, kizárva annak a lehetőségét, hogy érdekeltség mentén, megsértve az összeférhetetlenség, függetlenség, versenytisztaság alapelveit, beavatkozhatnak a piaci viszonyokba. A kártérítésre irányuló kollektív jogorvoslati keresetek esetében a feljogosított egységeknek pénzügyi kapacitásukat és a keresetet alátámasztó forrásaik eredetét is fel kellene tárnuk a bíróságok vagy közigazgatási hatóságok előtt.

¹⁰ Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviselői eljárásokról és a 2009/22/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, COM/2018/0184 final - 2018/089 (COD).

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/22/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról OHL L 110, 1.5.2009, 30-36.

A bíróságok és közigazgatási hatóságok jogosultak lesznek megvizsgálni a harmadik fél általi finanszírozásra vonatkozó szabályokat.

Az eljárások hossza és az eljárások költségei nem jelenthetik az eljárások megindításának akadályát, így a Javaslat konkrét lépéseket tervez ezeken a területeken is.

Figyelemmel arra, hogy a jogsértés megállapítására irányuló keresetek piaci hatásának egyik kulcsa az, hogy minden érintett tudomást szerezzen róla, a Javaslat rendelkezik arról, hogy a fogyasztók megfelelő tájékoztatást kapnak a képviseleti keresetek eredményéről, és azok számukra jelentett előnyéről.

A Javaslat a bíróság vagy közigazgatási hatóság vizsgálatától függő kollektív peren kívüli egyezségeket is elősegíti.

A Javaslat igazodni kíván ahhoz a természetszerű igényhez, hogy a kollektív keresetek során az eset körülményeitől függően különböző típusú intézkedéseket lehessen igényelni. Ezek egy jogsértésnek minősülő kereskedői gyakorlat megszüntetésére vagy megtiltására irányuló ideiglenes vagy végleges hatályú intézkedéseket és a jogsértő magatartás tartós hatásait kiküszöbölő intézkedéseket is magukban foglalhatnak. Az utóbbiak tartalmazhatnak többek között jogorvoslatot elrendelő és a kereskedőnek a jogsérelmet szenvedett fogyasztókkal szemben fennálló felelősségét megállapító deklaratív határozatokat.

A Javaslat egyértelműen olyan impulzust kíván adni a képviseleti keresetek európai formájának, amely a függetlenség és összeférhetetlenség elvének maximális érvényesülése mentén, feljogosított szervezetek segítségével gyors, hatékony fellépést eredményezne a tömeges érdeksérelmekkel szemben, továbbá az érvényesíthető igények legszélesebb tárházát nyújtaná annak érdekében, hogy az adott ügytípusra, az elérni kívánt intézkedési célra, fogyasztói érdeksérellem súlyára nézve a legmegfelelőbb eszközt lehessen alkalmazni.

Előjáróbanelmondható az, hogy a hazaiszabályozás, bár megfelelt az Ajánlásban foglaltaknak, átgondolásra és pontosításra szorul. A Polgári Perrendtartásról szóló törvény háttérszabályai, a speciális közérdekű keresetek előírásait tartalmazó más jogszabályok, mint a fogyasztóvédelemről szóló törvény és a Polgári Törvénykönyv, továbbá a közérdekű igény indítását lehetővé tevő Versenytörvény és Jegybanktörvény eltérő jogintézményeket hoztak létre hasonló vagy ugyanolyan megnevezés alatt. Továbbá megállapítható az is, bár a szabályozás régóta lehetőséget ad a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek indítására, az erre feljogosított szervezetek közül csak néhány alkalmas, és még kevesebb végez ténylegesen ilyen tevékenységet. Ha pusztán a rendelkezésre álló forrásokat vesszük figyelembe, az ügyészség magánjogi csoportjai által indított kollektív kereseteket találhatjuk legnagyobb számban, mialatt a szervezet keresethetőségi lehetőségeit szűkítette be legnagyobb mértékben a fogyasztóvédelemről szóló törvény közérdekű keresetekre vonatkozó módosítása.

3. A KOLLEKTÍV FOGYASZTÓI IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉS RŐL ÁLTALÁBAN

Egy egységes kollektív fogyasztói igényérvényesítési rendszer hiánya és a sokszor költséges egyéni fellépések eredménye az, hogy a fogyasztók nem fordulnak bírósághoz, ezzel is hozzásegítve a vállalkozásokat az ismételt jogsértések elkövetéséhez.¹² Ebben az esetben megoldásként szolgálhat a közérdekű perlés lehetősége, amely a vállalkozást vagy más piaci szereplőt a jogsértéstől visszatarthat, ezzel növelve a fogyasztók bizalmát és biztosítva a vállalatok közötti valódi és tisztességes verseny feltételeit. Mindemellett fontos a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos szabályok betartása és betartatása is. A fogyasztók számára meg kell teremteni a biztonságos vásárlás feltételeit, tudniuk kell, hogy jogvédelemben részesülnek.¹³

12 Hajnal – Jagusztin – Joó – Osztovs: i. m. 15.

13 Az egyéni jogsérelem miatt alkalmazható joghátrány a vállalkozásokat sokszor nem tartja vissza további jogsértésektől, ezért is célszerű olyan jogorvoslati rendszer kialakítása, amelyben a felhatalmazott szervezet – az érintett fogyasztók széles körének jelentős hátrányt okozó jogsértések esetén – hatékonyan fel tud lépni.

A Bizottság Zöld Könyvében megállapította, hogy azok az ágazatok, amelyekben a fogyasztók tömeges követelések esetén a legnehezebbnek ítélik a jogorvoslathoz jutást az alábbiak: a pénzügyi szolgáltatások (a dokumentált esetek 39%-a), a távközlés (12%), a közlekedés (8%), valamint a szervezett utazási formák (7%). Ezek azok az ágazatok, amelyekben egyre nagyobb a valószínűsége annak, hogy a fogyasztók határon átnyúló tevékenységekbe kezdenek.

Jelenleg az EU legtöbb tagállamában vannak olyan akadályok, amelyek de facto megakadályozzák a fogyasztókat abban, hogy hatékony jogorvoslatban részesüljenek. Ezek főleg a magas perköltségek és a bonyolult, hosszadalmas eljárások. Ötből egy európai fogyasztó fordul bírósághoz 1000 eurónál alacsonyabb összeg miatt. Az emberek fele azt állítja, hogy 200 eurónál alacsonyabb összeg miatt nem fordul bírósághoz.¹⁴

4. A FOGYASZTÓI IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSI RENDSZER, FOGALMI MEGALAPOZÁS

A fogyasztói jogok érvényesítésének – a jogrendszerbeli sajátosságokat figyelembe véve – több hagyományos (például a bírósági eljárás) és alternatív (például a mediáció) lehetősége van. Tekintettel arra, hogy a fogyasztói jogok védelme a fogyasztóvédelem kialakulása modern jogi kultúrával rendelkező társadalmak sajátja, a fogyasztók érdekeinek védelmére a mindenkori jogrendszer igyekszik kidolgozni a maga igényérvényesítési mechanizmusait.

Ezek közé sorolható a közvetlen vitarendezés a vitás felek között, a szűk értelemben vett alternatív vitarendezés (Alternative Dispute Resolution – ADR). Ilyen alternatív vitarendezés többek között a mediáció, a békéltetés, illetve nem fogyasztói jogvitákban a választottbíráskodás, az ügynevezett kis perértékű követelések bírósági érvényesítése (small claim procedures), továbbá a jogsértés megszüntetésére (injunction relief) és kártérítésre irányuló eljárások (action for damages) és a kollektív keresetek (collective actions).¹⁵

¹⁴ Zöld Könyv a kollektív fogyasztói jogorvoslatokról, Európai Unió Bizottsága, COM (2008) 794, 2008. 4.

¹⁵ Aranyi Péter: A fogyasztók kollektív igényérvényesítésének modelljei és módszerei, Fogyasztóvédelmi Szemle, 2010/1, 49-55. Lásd még: Hajnal – Jagusztin – Joó – Osztovsits: i. m. 18.

A fogyasztói igényérvényesítés (consumer redress) változatai között az igényérvényesítés módja tekintetében különbséget tehetünk egyéni (individual) és együttes (collective) eszközök között. A kutatás szempontjából utóbbi lesz releváns. Míg az alternatív vitarendezés (ADR), a közvetlen vitarendezés és a kis perértékű követelések érvényesítése körében a fellépés önállóan történik, addig a jogsértés megszüntetésére és kártérítésre irányuló eljárások, illetve a kollektív igény érvényesítése a kollektív eljárások közé sorolható.¹⁶ A szakirodalom és az Ajánlás magyar nyelvű változata eltérően fordítja a collective redress mechanisms angol kifejezést. Az Ajánlás szerint ez egy kollektív jogorvoslati mechanizmus, *Udvarý Sándor* szerint viszont ez egy fordítási hiba, sokkal alkalmasabb erre a kollektív igényérvényesítés, mint terminológiának a használata.¹⁷ *Harsági Viktória* szintén a kollektív igényérvényesítést preferálja. Kifejezetten fogyasztóvédelmi vonatkozású szakkönyvekben és tanulmányokban megtaláljuk a kollektív jogérvényesítés fogalmát is.¹⁸ A tanulmányban a kollektív igényérvényesítés és jogérvényesítés fogalmakat használjuk, mert véleményünk szerint ezek tágabb kategóriák, mint a jogorvoslat. Kollektív fogyasztói igényérvényesítés alatt azon eljárások értendők, amelyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy kettő vagy több természetes vagy jogi személy vagy egy kereset indítására jogosult szerv közösen követelje valamely jogellenes magatartás megszüntetését vagy közösen érvényesítse kártérítési igényét.

A kollektív igényérvényesítési mechanizmus, típusától függően eltérő eljárásokkal valósulhat meg. Léteznek a jogrendszerekben többek között képviseleti keresetek (representative action), csoportos perlések (group litigation), csoportos keresetek (class action), közérdekű keresetek (actio popularis) azonban elnevezésüktől függetlenül a céljuk minden esetben az, hogy a fogyasztók érdekeit megjelenítsék az adott eljárásban.¹⁹ Ezen formákon belül az eljárásban való részvétel, illetve az ahhoz való hozzájárulás jellege szerint meg kell különböztetni opt-in (részvétel) és opt-

16 Aranyi Péter: Kollektív fogyasztói jogérvényesítés a gyakorlatban: a skandináv szabályozás, *Studia Iurum A. D.*, Debrecen, (2010) 1-7. Lásd még: Hajnal – Jagusztin – Joó – Osztoivits: i. m. 21.

17 <http://arsboni.hu/egy-mindenkiert-mindenki-egyert-class-action-magyarorszagon-ii-resz/> (letöltés dátuma: 2019. február 16.).

18 Fazekas Judit: *Fogyasztóvédelmi jog*, Complex, Budapest (2007) 242.

19 Zöld Könyv a kollektív fogyasztói jogorvoslatokról, Európai Unió Bizottsága, COM (2008) 794, 2008. 4.

out (kimaradás) rendszereket. A csoportos keresetek példájával levezetve az opt-in lényege az, hogy valakinek ahhoz, hogy a csoport tagjává váljon, kifejezetten meg kell hatalmazni a csoport képviselőit, be kell lépnie a csoportba, így a perben keletkező ítélet joghatásai rá is vonatkoznak. Az opt-out rendszerben azonban a per kezdeményezésével vagy a csoportper engedélyező bírósági végzéssel minden érintett, azaz a csoport összes tagja részévé válik a pernek és ki fog terjedni rá a perben keletkező ítélet hatálya.²⁰

A hazai kollektív fogyasztói igényérvényesítés vizsgálatához, annak megértéséhez továbbá a kutatás eredményessége érdekében is szükséges, hogy az általunk fontosnak vélt fogalmi elemek jelentését tisztázzuk.

2008-ig az európai terminológia két ízben is átalakult. Az első változás eredményeképpen a class action elnevezésről kollektív keresetekre (collective actions) módosult, mely sokkal inkább azt a politikai akaratot volt hivatott kifejezni, hogy az Egyesült Államokban használatos class action-tól a lehető legtávolabbra helyezkedjen el az európai jogalkotó. A második változtatás érdemibb volt, amely a kollektív keresetek megfogalmazás helyett a kollektív jogorvoslat (collective redress) kifejezést használta.²¹

A class action – az USA „csoportpere”: a class action olyan eljárás, mely lehetővé teszi több személynek, hogy azon követeléseiket (vagy követeléseik egy részét), melyek ugyanazon alperessel szemben állnak fenn, egy keresetben érvényesítsék. A class action során egy vagy több felperes (reprezentatív felperesek – „kvázi képviselők”) perelhet a saját nevében, és egyúttal olyan csoport többi tagja nevében, akiknek ugyanazon vagy hasonló követelés érvényesítésére van igényük, és olyan jogi és ténybeli alappal bírnak, mint a reprezentatív felek. A csoport tagjai közül csak a reprezentatív felek jelennek meg közvetlenül félként a perben. A csoporttagok kötve vannak az eljárás eredményéhez, legyen az kedvező vagy kedvezőtlen a csoport számára, annak

20 Az Ajánlás elvei között szerepel, hogy a kollektív jogorvoslati rendszereknek főszabályként a részvétel kinyilvánításának elvén („opt-in”) kell alapulniuk, amelynek értelmében a felperesi csoportok a tagok közvetlenül kinyilvánított hozzájárulása révén jönnek létre.

21 Hajnal – Jagusztin – Joó – Osztoivits: i. m. 19.

ellenére, hogy a perben nem vállaltak aktív szerepet.²² A csoport tagjai azonban a csoportos pertársaságból kiléphetnek.

Az amerikai modell másik fontos jellemzője, hogy a csoportper jogintézménye²³ általános jellegű mind tárgyi értelemben, mind a szankció vonatkozásában. Bármilyen jogsértésen alapuló polgári jogi igények érvényesítésére használható és a polgári jog bármely szankciója kérhető a kereseti kérelemben. Az amerikai modell továbbá leginkább az esküdti eljárással (jury), a büntető kártérítés lehetőségével (punitive damages), és a csoport szervezésével járó feladatokat, pernyertesség kockázatát ellentételező ügyvédi sikerdíjjal jellemezhető (contingency fee).

Az amerikai modell további sajátossága, hogy nem ruház perlési jogosultságot állami vagy társadalmi szervezetekre. Mindazonáltal látni kell, hogy ez igazából csak egy formális különbségtétel, mert a társadalmi szervezetek beolvadása az ilyen típusú jogvitákba általános. Gyakran előforduló eset, hogy egy társadalmi érdekvédő szervezet hozza létre a csoportot, találja meg a pereskedésre hajló reprezentatív feleket, bízza meg az ügyvédet, bár ez a társadalmi szervezet de iure nem felperes. Ráadásul semmi sem zárja ki, hogy társadalmi szervezetek reprezentatív félnek minősüljenek.²⁴

Collective actions – kollektív keresetek: Európában nehéz meghatározni, mit is jelent pontosan a kollektív kereset, hiszen minden ország mechanizmusa más és más. Az Ajánlás a kollektív kereset fogalmát használja kártérítésre irányuló, illetőleg a jogsértés megszüntetését célzó eljárásokra. A szakirodalom úgy vélekedik, hogy az európai államok kialakították a saját kollektív perlési lehetőségeiket, amelyek minden esetben a felperesek közösségét fogják össze és, ezen kereseteket nevezi a jogirodalom collective action-nek.²⁵

22 Rachel Mulheron: *The Class Action in Common Law Legal Systems – A Comparative Perspective*, Hart Publishing, Portland (2006) 3.

23 A csoportper szabályait az amerikai 23. számú Szövetségi Polgári Eljárásjogi Szabály tartalmazza – Federal rules of civil procedure Rule 23.

24 [Http://www.gvh.hu/data/cms1024131/gvh_vkk_palyazat_tamogatas_adatok_tanulmany_nagy_csongor_istvan_m.pdf](http://www.gvh.hu/data/cms1024131/gvh_vkk_palyazat_tamogatas_adatok_tanulmany_nagy_csongor_istvan_m.pdf) (letöltés dátuma: 2019. február 16.).

25 Szalai Ákos: Kollektív keresetek joggazdaságtana, *Iustum Aequum Salutare*, 2014/1, 63-181.

5. A MAGYAR KOLLEKTÍV IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSI MODELL

A közérdekű kereset, mint kollektív jog- és érdekvédelmi intézmény a fogyasztói jogvédelem elengedhetetlen eleme. Fogyasztók nagy száma esetén – különösen abban az esetben, ha az egy fogyasztóra eső követelés összege alacsony – akadályokba ütközik az önállóan történő igényérvényesítés.

A magyar jogalkotó követi az EU tendenciáját, az amerikai class action modelltől eltérő, az ún. opt-in eljárás elemeit építette, építi be leginkább a szabályozásokba, az Ajánlás rendelkezéseinek is eleget téve.

A jelenleg (bíróági eljárásban) alkalmazható kollektív igényérvényesítési eljárások körébe tartozik az Fgytv. alapján indítható közérdekű kereset és közérdekű igény. A Ptk. alapján a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazása miatt szintén közérdekű kereset nyújtható be. Jelentős a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) közérdekű igényérvényesítése és a Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) által a fogyasztók érdekében indítható igényper, mely jogintézményt a Tpvt. szabályoz. Végül a Pp.-ben szabályozott közérdekből indított per és társult per jogintézményét célszerű megemlíteni, amelyek a fogyasztói jogérvényesítés „eljárásjogi eszközei” Magyarországon.

Láthatjuk, hogy ezen jogérvényesítési eljárásoknak nincsen egy egységes szabályozása. Közöttük a különbségeket értelemszerűen a keresetindítás alapjául szolgáló jogsértő tevékenység, az érvényesíteni kívánt igény meghatározása, a határidők és a kiszabott jogkövetkezmény jelentik, továbbá az, hogy a fogyasztók konkrétan megjelennek-e (nevesítve vannak-e) az eljárásban vagy sem.²⁶ A keresetindításra feljogosított szervezetek igen széles spektrumon helyezkednek el egészen a közjogi szervezetektől kezdődően a magánjogi, gazdasági és fogyasztói érdekképviselői szervezetekig.²⁷

26 Bihari Erika: Lehetőségek és kihívások – Kollektív fogyasztói jogérvényesítés Magyarországon. In: Szikora Veronika – Árva Zsuzsa: A fogyasztók védelmének új irányai és kihívásai a XXI. században, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen (2018) 149-150.

27 Hajnal – Jagusztn – Joó – Osztovs: i. m. 10.

6. A GVH IGÉNYPERE

A közérdek védelmét szolgálja a GVH által a fogyasztók érdekében indítható közérdekű kereset, amely egy igényper. Egyes jogirodalmi álláspontok szerint a GVH által indítható eljárás kvázi csoportper, mely a magánjogi igényérvényesítés egyes jegeit is magán hordozza.

A GVH által indítható közérdekű per megítélése kérdéses a magyar jogirodalomban. Amennyiben a per megindítására jogosultak személyét és a megszülető ítélet lehetséges tartalmát vesszük figyelembe, a GVH által indítható per közérdekű per. Ha azonban a csoportképzési szabályokat vizsgáljuk, melyek szerint a fogyasztók meghatározható körére kell, hogy vonatkozzon a kereset, a GVH által indítható kereset kvázi csoportpernek is tekinthető. A GVH, mint országos illetékességű, autonóm államigazgatási szerv látszólag kiválóan alkalmas fogyasztói tömegek érdekeinek érvényesítésére. A jogalkotót egyfelől az előbbiekből leírtak, másfelől annak a felismerése ösztönözte e jogintézmény létrehozására, hogy az egyéni fogyasztók sokszor a hosszadalmas és költséges pereskedést elkerülve nem fordulnak bírósághoz. Azért jött tehát létre a GVH által indítható per, hogy a fogyasztók helyett részben a versenyjogsértés szankcionálására, részben az érdeksérelem orvoslására, a köz érdekében indulhasson eljárás. Ez a típusú „actio popularis” elsődlegesen a fogyasztói érdekeket szolgálja.²⁸

A Tptv. záró rendelkezései között szabályozza e perlési formát. „A GVH pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt, ha a vállalkozásnak a GVH hatáskörébe tartozó jogsértő magatartása a fogyasztók széles, a jogsértés körülményei alapján meghatározható körét érinti.”²⁹

Az eljárás lefolytatásának egyik feltétele, hogy csak akkor indulhat meg a fogyasztók érdekében a csoportper, ha egyúttal a GVH versenyfelügyeleti eljárást is folytat ugyanezen jogsértés miatt.³⁰ Másik feltétele az, hogy a jogsértés a fogyasztók széles körét, ezáltal a közérdeket is érintse, továbbá a fogyasztók azonosíthatók legyenek, és a jogalap valamint a kártérítési

²⁸ Complex Jogtár Kommentár az 1996. évi LVII. törvényhez, Kommentár a 92. §-hoz.

²⁹ Tptv. 92. § (1)

³⁰ Tptv. 92. § (2).

összeg tekintetében azonos helyzetben legyenek. Mivel a fogyasztók konkrét meghatározása nem feltétel, ezért a Tptv. szerint opt-out rendszerű csoportper megindítására van lehetőség, tehát a per megindulásához nem szükséges a fogyasztók hozzájárulása, ezt a törvény vélelmezi.

A jogszabály ugyan konkrétan nem mondja ki, de utal rá, hogy a fogyasztók a csoportból kiléphetnek.³¹ A „kötelező csoporttagság intézménye” azonban alkotmányos aggályokat is felvethetne az önrendelkezési jog tekintetében. A jogszabály egyik hiányosságának tekinthető, hogy nem tartalmaz a kilépésre vonatkozó direkt szabályozást.³²

A GVH által indítható csoportos igényérvényesítést a határidőre vonatkozó előírás is nehezíti. A törvény a jogsértés bekövetkeztétől számított három éves jogvesztő határidőt ír elő a per esetleges megindítására, mely határidőbe nem számít bele a versenyfelügyeleti eljárás időtartama.³³

Ezek a határidőre vonatkozó előírások minden bizonnyal sokat levonnak a jogintézmény hatékonyságából, nagyban közrejátszanak abban, hogy a csoportper a gyakorlatban nem alkalmazták. Könnyen belátható, hogy a szűkös objektív határidő miatt csupán a „nyilvános jogsértések” esetén tud időben megindulni a per. A „titkos” jogsértések esetében több év is eltelhet addig, míg a jogsértést felfedezik.³⁴

A GVH keresetében kérheti a bíróságot, hogy kötelezze a jogsértő vállalkozást a követelések teljesítésére, továbbá ellenkező esetben kérheti, hogy a bíróság állapítsa meg a jogsértés tényét a keresetben meghatározott valamennyi fogyasztóra kiterjedő hatállyal.

A bíróság ítéletben feljogosíthatja a GVH-t, hogy a jogsértő vállalkozás költségére az ítéletet országos napilapban közzétegye vagy egyéb formában

31 Tptv. 92. § (8).

32 Nagy Csongor István: A csoportos igényérvényesítés lehetőségei és gazdaságtana a magyar jogban, Jogtudományi Közlöny, 2011/3, 171.

33 Tptv. 92. § (3).

34 Nagy (2011): i. m. 171.

nyilvánosságra hozza.³⁵ A bíróság az ítéletében meghatározza a jogosult fogyasztók körét, megadja azonosításukhoz szükséges adatokat.³⁶ Amennyiben a bíróság ítéletében a jogsértő vállalkozást a követelések kielégítésére is kötelezi, azokat a vállalkozás önkéntesen köteles teljesíteni. Ennek hiányában a jogosult fogyasztó bíróságtól kérheti az ítélet végrehajtását.³⁷ Nyilvánvaló, hogy amennyiben a vállalat nem teljesít önkéntesen, az igényérvényesítés újra egyéni lesz, és hasonló nehézségekbe ütközik (magas perköltség, hosszadalmas eljárás stb.), mintha az adott fogyasztó a közérdekű kereset nélkül érvényesítette volna az igényét. Ezen nehézségek, illetve a sokszor kísértékű polgári jogi igények kielégítése miatt a fogyasztók nem vállalják a peres eljárások „mizériáját”, így ha a jogsértő vállalat a fogyasztóval szemben megtagadja a teljesítést, az kellemetlenségeket eredményezhet, aggályokat vet fel a szabályozással kapcsolatban.³⁸

Ilyen típusú közérdekű keresettel ez ideáig csupán két alkalommal élt a GVH. Az egyik ügyben, 2012 januárjában három lakáshirdetésekkal foglalkozó internetes portállal szemben indított, általános szerződési feltételek érvénytelenségének megállapítása iránt pert. Az eljárás eredményeként a GVH a weblapok üzemeltetőit bírság fizetésére kötelezte, a határozat nyilvánosságra hozatalát és a jogsértő magatartás abbahagyását írta elő.³⁹ Annak ellenére, hogy a GVH ez ideáig kétszer indított közérdekű pert, mint országos illetékességű, autonóm államigazgatási szerv kiválóan alkalmas lehetne fogyasztói tömegek érdekeinek érvényesítésére. De vajon mi lehet a kihasználatlanság oka? Véleményünk szerint sok esetben akadály lehet a per megindításhoz szükséges kötelező versenyfelügyeleti eljárás. A GVH célkitűzése az, hogy eredményesen, jogerős határozattal záruljon az általa indított közérdekű per, azonban ez abban az esetben lehetetlen, ha már a versenyfelügyeleti eljárás során megszűnik a vállalkozás. A GVH által indítható csoportos igényérvényesítést a határidőre vonatkozó előírás is nehezíti.

35 Tptv. 92. § (6).

36 Tptv. 92. § (5).

37 Tptv. 92. § (7).

38 Nagy (2011): i. m. 171.

39 [Http://www.gvh.hu/dontesek/birosagi_dontesek_vj_szam_alapjan/birosagi_dontesek_2010/Vj_122_2010_291.html](http://www.gvh.hu/dontesek/birosagi_dontesek_vj_szam_alapjan/birosagi_dontesek_2010/Vj_122_2010_291.html) (letöltés dátuma: 2019. február 16.). Lásd még: a Főváros Törvényszék 32.G.45.056/2013/25. számú részítélete 2.Kf.650.099/2014/4. számú ítélete.

Egy további ok lehet, hogy a GVH által ellenőrzött jogszabályok pénzben kifejezhető fogyasztói igényeket csak absztrakt módon jelenítenek meg, tehát az általa tiltott kereskedelmi gyakorlatok pénzben nehezen kifejezhető fogyasztói érdeksérelmet valósítanak meg. Egy példával szemléltetve. Ha a GVH hatósági jogkörben marasztal egy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytató vállalkozást, majd vele szembeni közérdekű fellépést tesz, az eljárás során nehezen lesznek meghatározhatók a sértett fogyasztói igények. Ez esetben, ha a bíróság kötelezi a jogsértő vállalkozást a követelések teljesítésére, problémát okozhat minden egyes fogyasztónál megállapítani a kártérítés összegét.⁴⁰

Mindezek alapján belátható, hogy a GVH által indítható per közel sem olyan hatékony. A jogintézmény csak fogyasztókkal szembeni jogsértések esetén alkalmazható, azon túl számos eljárásjogi feltételnek teljesülni kell a per megindításához, a végrehajtási szakra vonatkozó előírások pedig visszakanyarodnak az egyéni igényérvényesítés talajára.

6.1. A kötelezettségvállalás

Némileg javít a kárt szenvedett fogyasztók helyzetén, az úgynevezett kötelezettségvállalás Tptv.-ben szabályozott jogintézménye.⁴¹ Ennek lényege, hogy az a vállalkozás, mellyel szemben versenyfelügyeleti eljárás folyik, ha nem is tartja megalapozottnak a vele szembeni eljárást, de kételyei vannak, hogy marasztalás nélkül véget érhet-e az eljárás, felajánlhat bizonyos jóvátételt a GVH részére. Ezzel az okozott jogsértést orvosolja, amennyiben a GVH elfogadja a kötelezettségvállalását. Azonban jól látható, hogy a jogintézménnyel a jogalkotó célja nem a tömegesen kárt szenvedett fogyasztók érdekvédelme volt, sokkal inkább a kárt okozó vállalkozások kimentési lehetősége, annak érdekében, hogy a kötelezettségvállalás fejében vele szemben a versenyfelügyeleti eljárást megszüntessék.⁴² Viszont, ha megvizsgálunk néhány lezárult ügyeket, talán bizonyítható, hogy a fogyasztói érdekek végső soron megfelelő védelemben részesültek.

⁴⁰ Bihari: i. m. 153-154.

⁴¹ Tptv. 75. §.

⁴² Nagy Csongor István: Magánjogi igények érvényesítése a GVH határozatai alapján, Fogyasztóvédelmi Szemle, 2010/4, 175.

A GVH 2014-ben versenyfelügyeleti eljárást indított a Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt-vel⁴³ szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése miatt.⁴⁴

Az érintett vállalkozás szerződéses ügyfeleinek lényeges információt elhallgatva SMS-ben küldött ajánlatában a Vodafone RED VitaMAX tarifacsomagra vonatkozóan nem tájékoztatta a fogyasztókat arról, hogy a nevezett tarifacsomagra történő váltás esetén a feltöltés előtt meglévő ügyfélszámláján rendelkezésre álló egyenleg felhasználási időszaka a Vodafone RED VitaMAX csomaghoz fog igazodni, mely a feltöltést követő 30. napon lejár.⁴⁵

A GVH megállapította, hogy a Vodafone 2012. november 1. és 2013. március 1. között a Vodafone RED VitaMAX tarifacsomag népszerűsítése során lényeges információ elhallgatásával megtévesztette a fogyasztókat, ezért a GVH 110.000.000 Ft bírságot szabott ki a vállalkozásra. A bírság összegének megállapításakor a GVH súlyosító tényezőként értékelte többek között azt, hogy a jogsértés országos kereskedelmi csatornákon keresztül a fogyasztók széles körét elérte. Szintén súlyosító körülményként vette figyelembe a GVH, hogy csak az elmúlt 5 évben nyolc alkalommal megállapította, hogy a vállalkozás a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított. A Vodafone a határozat bírósági felülvizsgálatát kérte arra hivatkozva, hogy a GVH az ügy körülményeinek vizsgálata során mulasztott. Az ügyben végső soron eljáró Kúria a GVH-t új eljárás lefolytatására kötelezte, azonban időközben a Vodafone kötelezettségvállalást tett a GVH felé, amiben vállalta, hogy visszatéríti a korábbi egyenlegből fennmaradt, törölt összeget mindazon ügyfeleinek, akiket az említett szabály miatt hátrány ért, amennyiben az meghaladja a 100 Ft-ot, és az érintett jelenleg is az előfizetője.

⁴³ Vj-17/2014/33. számú határozat (GVH kontra Vodafone).

⁴⁴ A Vodafone a fenti magatartással a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (Fttv.) 7. § foglalt tényállás megvalósításával valószínűsíthetően megsértette az Fttv. 3. § (1) bekezdésében előírt tilalmat.

⁴⁵ [Http://www.gvh.hu/szakmai_felhasznaloknak/indulo_eljarasok/indulo_eljarasok_2014/versenyhivatali_eljaras_indult_a_vodafone_szemben.html?query=Vj-17%2F2014%2F33](http://www.gvh.hu/szakmai_felhasznaloknak/indulo_eljarasok/indulo_eljarasok_2014/versenyhivatali_eljaras_indult_a_vodafone_szemben.html?query=Vj-17%2F2014%2F33) (letöltés dátuma: 2019. február 16.).

A GVH – jogsértés vagy annak hiánya megállapítása nélkül – elfogadta a kötelezettségvállalást, így az új eljárásban eljáró versenytanács kötelezte a Vodafone-t az általa vállalt kötelezettségek teljesítésére.⁴⁶

6.2. A versenyfelügyeleti eljárás

Mindemellett elgondolkodtató az a tény is, hogy ugyan a GVH közérdekű igénypereket nem indít, de annál több versenyfelügyeleti eljárást folytat le. Ezen eljárások során megállapíthatja a jogsértést, bírságot szabhat ki vagy akár kötelezettség teljesítését írhatja elő a vállalkozásnak.⁴⁷ A kutatás során találtunk két olyan döntést⁴⁸ is, az egyik az OTP Bank, a másik a Fressnapf Kft. ellen indult, amiben a fogyasztók széles körét érintő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése miatt visszafizetési kötelezettséget is előírt a GVH a jogsértő vállalkozásoknak.

A GVH a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése miatt indított versenyfelügyeleti eljárást a Fressnapf – Hungária Állateledel és Felszerelés Nagy- és Kiskereskedelmi Kft.-vel szemben.⁴⁹ Azt észlelte, hogy a vállalkozás 2015. január 15-től meghirdetett kampányának keretében a pontgyűjtő füzet és az összegyűjtött pecsétekért járó utalványok esetében valószínűsíthetően nem az észszerűen elvárható szintű szakismerettel járt el a szükséges mennyiség meghatározásakor, figyelemmel arra, hogy a pontgyűjtő füzetek az akció korai szakaszában már elfogytak, továbbá az utalványok kiadását szüneteltette. Az eljárás alá vont vállalkozás által alkalmazott kereskedelmi gyakorlat a vállalkozás honlapján, plakátjain és akciós újságjában országosan jelent meg. A Fressnapf ezen magatartása alkalmas lehetett a fogyasztói magatartás torzítására.⁵⁰

46 Vj-15/2018/31. számú határozat (GVH kontra Vodafone).

47 Nagy Csongor István: Magánjogi igények érvényesítése a GVH határozatai alapján, Fogyasztóvédelmi Szemle, 2010/4, 169-176.

48 Vj-44/2013/43. számú határozat (GVH kontra OTP), Vj-64/2015/41. számú határozat (GVH kontra Fressnapf).

49 Az eljárás alá vont vállalkozás az Fttv. 3. § (2) bekezdésében foglalt tényállás megvalósításával valószínűsíthetően megsértette az Fttv. 3. § (1) bekezdésében előírt tilalmat.

50 [Http://www.gvh.hu/szakmai_felhasznaloknak/indulo_eljarasok/indulo_eljarasok_2015/versenyhivatali_eljaras_indult_a_fressnapf_hungari.html?query=Vj-64%2F2015%2F41](http://www.gvh.hu/szakmai_felhasznaloknak/indulo_eljarasok/indulo_eljarasok_2015/versenyhivatali_eljaras_indult_a_fressnapf_hungari.html?query=Vj-64%2F2015%2F41) (letöltés dátuma: 2019. február 16.).

Az eljáró versenytanács megállapította, hogy a Fressnapf Kft. a kampánya feltételeinek kialakítása, illetve az utalványok beváltási feltételeinek megváltoztatása során nem az észszerűen elvárható szakismerettel, illetve nem a jóhízettség és tisztesség alapelveinek megfelelően elvárható gondossággal járt el, illetve az utalványok beváltásának szüneteltetésével, majd a beváltási feltételeinek megváltoztatása során a fogyasztók megtévesztésére alkalmas tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytatott. A jogsértésért 100 millió forint bírságot szabott ki a GVH, és több, a fogyasztókat érintő kompenzáció teljesítésére kötelezte a vállalkozást. Például, hogy biztosítson azon fogyasztóinak, akik a kampányból betelt, de még be nem váltott pecsétgyűjtő füzetrel rendelkeznek 25 db, egyenként 1000,- Ft címletű utalványt. Mindemelett az eljáró versenytanács kötelezte a Fressnapf Kft.-t, hogy a weblapjának bejelentkező oldalán, valamint valamennyi áruházában kihelyezett tájékoztatókon az olvasók, illetve fogyasztók számára jól látható helyen, formában és méretben jelentesse meg/helyezze el jelen határozat rendelkező részének teljes szövegét.⁵¹

---

⁵¹ [Http://www.gvh.hu/dontesek/versenyhivatali_dontesek/dontesek_2015/vj_64_2015_41.html?query=Vj-64%2F2015%2F41](http://www.gvh.hu/dontesek/versenyhivatali_dontesek/dontesek_2015/vj_64_2015_41.html?query=Vj-64%2F2015%2F41) (letöltés dátuma: 2019. február 16.).

ZÁRÓ GONDOLATOK

A kutatás eredményeit összegezve az alábbiakat állapíthatjuk meg.

Az Európai Unióban épphogy véget ért a fogyasztói jogok iránynyelvének, a fogyasztói alternatív és online vitarendezési jogszabályoknak a megalkotása, az uniós jogalkotó újabb és újabb kihívásokkal találta magát szembe. A vásárlói szokások megváltozása, a digitális fejlődés, a tömeges fogyasztói érdeksérelmek elterjedése, valamint a velük szemben álló érdekérvényesítési eszközök elégtelensége a joganyag áttekintésére és egy átfogó szabályozás kidolgozására készítette a Bizottságot a kollektív fogyasztói igényérvényesítés területén. Ennek eredményeképpen született meg először 2013-ban a kollektív jogorvoslati mechanizmusok közös elveiről szóló Ajánlás, amely egyfajta közeledést kívánt elindítani a tagállamok rendkívül szerteágazó igényérvényesítési formái között. Az ajánlás szabályozási jellegéből adódóan több tagállam egyáltalán nem rendelkezett olyan kollektív kereseti formával, amely a tömeges fogyasztói érdekekkel szemben egy hatékony fellépést tett volna lehetővé, így egyértelmű volt, hogy a tagállamokat ismételten ösztönözni kellett, annak érdekében, hogy egy hatékony jogérvényesítési rendszert állítsanak fel. 2018-ban egy „Új megállapodás a fogyasztói érdekekért” című javaslatsomagot hirdetett meg a Bizottság, amely részeként javaslatot tett egy új európai kollektív igényérvényesítési forma megalkotására. A Javaslát elsődleges célja az, hogy harmonizált formában rendelkezésre álljanak azok a kollektív jogérvényesítési formák, amelyek lehetővé teszik azt, hogy a fogyasztókat ért tömeges érdeksérellemmel szemben feljogosított szervezetek nem pusztán a jogsértés abbahagyása iránt, hanem egyéni fogyasztói igények, kártérítési igények érvényesítése érdekében is felléphessenek.

Magyarország az Ajánlásban foglaltaknak igyekezett eleget tenni, több kollektív fogyasztói igényérvényesítésre irányuló eljárás is létezik hazánkban. Ugyan a tanulmány nem tér ki valamennyi részletes bemutatására, de a kutatási

eredmények alapján megállapítható, hogy az egyes eljárások nem bizonyulnak hatékonyak és szabályozási hiányosságokban is szenvednek.⁵²

Az előzőekben kifejtettek alapján a GVH által indítható közérdekű perről sem mondható el, hogy „maximális” védelmet nyújt a fogyasztók számára. A GVH „megelégszik” azzal, hogy van kollektív igényérvényesítésre lehetősége. Mi sem mutatja ezt jobban, minthogy ez idáig két alkalommal indított közérdekű pert. Láthattuk, hogy ennek az oka valószínűleg maga a szabályozás, azonban, mint országos illetékességű, autonóm államigazgatási szerv kiválóan alkalmas lehetne fogyasztói tömegek érdekeinek érvényesítésére. Mindemellettt úgy gondoljuk, hogy a GVH-nak a versenyfelügyeleti eljárására is érdemes fókuszálnia, hiszen ha a joggyakorlat ilyenfajta progresszív irányba megy a GVH „hazai pályán” is tudja érvényesíteni a fogyasztók igényeit, akár bírósági eljáráson kívül is. Ugyanakkor megfontolandó a szabályozás újragondolása, fontos, hogy a jogalkotó a rendszer eredményességét növelje és az a fogyasztók széles körének érdekeinek védelmére még inkább alkalmas legyen.

---

52 Ilyen lehet például az Fgytv. azon szabálya, ami az ügyész illetve az egyesületek keresetindítási lehetőségét szinte teljes egészében kiüresíti. A vonatkozó szabály oly módon kívánja a fogyasztói jogsértéseket kettéválasztani, hogy az ügyészség és az egyesületek csak a bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben indíthatnak közérdekű keresetet.

